

ZPRAVODAJ

Ministerstva životního prostředí **číslo 2 | září/říjen 2017**

NEJVĚTŠÍ REZERVA V RETENCI VODY JE V SAMOTNÉ PŮDĚ 6

4

TŘI OTÁZKY PRO... REŽISÉRA FILMŮ O PŘÍRODĚ PETRA KREJČÍHO

V koprodukcí Orchis film, ČT a MŽP vznikl seriál Krajinou domova, jehož druhá série vstoupila prostřednictvím televizních obrazovek do českých domácností na začátku září. Petr Krejčí je duchovním otcem, autorem i režisérem seriálu.

8

ROZHOVOR BOŘIVOJ ŠARAPATKA

Rozhovor o naší půdě s předsedou České pedologické společnosti. „Pokud budeme srovnávat intenzitu eroze s jinými evropskými zeměmi, pak na tom nejsme dobře. Národ, který ničí půdu, ničí sám sebe.“

14

KDYŽ SE TO VEZME KOLEM

MŽP úplně poprvé vyhlásilo výzvu na podporu zavádění systémů sdílení kol ve městech a přilehlých obcích. Bikesharing v Česku je konečně na vzestupu.

ÚVODNÍ SLOVO MINISTRA

Vážení čtenáři,

říjen byl pro nás měsícem Ekofilmu, který se letos opravdu mimořádně vydařil. Úvodní koncert kapely N.O.H.A. přilákal na Moravské náměstí v Brně tisíce fanoušků dobré hudby i příznivců ekologie. Letošní

ročník zaměřený na ovzduší a snižování emisí v dopravě byl platformou pro představení nových technologií v dopravě, ale také pro debatování nad změnou klimatu, prostorem pro představení kotlíkových dotací nebo také naší podpory různým formám alternativní dopravy, jako je třeba bikesharing. Už teď se připravujeme na příští ročník a vy, čtenáři našeho Zpravodaje, víte jako první, že tématem 44. ročníku bude sucho a krajina.

Sucho, které zažíváme v posledních letech, úzce souvisí se změnou klimatu. Se suchem jako extrémním projevem probíhající změny klimatu bojuje v posledních letech celá Evropa, Česko nevyjímaje. Klimatická změna postupuje rychleji, než jsme očekávali. Stát navíc v minulosti udělal mnoho chyb, protože řešil pouze povodně, ale na dlouhodobé sucho se vůbec nepřipravoval. Sto let se tady odváděla voda z krajiny, a my se teď snažíme všemi možnými prostředky vodu v krajině udržet. Zemědělská i lesní půda měla dřív daleko lepší schopnost

držet vodu, ale hlavně kvůli erozi ji postupně ztrácela. Dneska je její zadržovací kapacita asi na 60 procentech. Kdyby česká zemědělská půda, které máme asi 3,5 milionu hektarů, byla schopná držet vodu dobře, měla by jí asi devět miliard kubíků. Reálně jí dnes ale udrží sotva pět miliard. Ten obrovský rozdíl je několikanásobkem objemu vody, který udrží Vltavská kaskáda. Na tom je vidět, kde je největší rezerva v retenci vody – přímo v krajině. I proto jsme do druhého čísla Zpravodaje zahrnuli dva rozhovory o půdě a naší krajině.

Na naši českou krajinu se zaměřuje také druhá série pořadu Krajina domova, který vstupuje každý čtvrtek do našich domácností prostřednictvím obrazovek České televize. Seriál by nevznikl bez podpory Ministerstva životního prostředí a my jsme na něj, myslím právem, moc pyšní. Určitě si nenechte nové díly v televizi ujít. A ve Zpravodaji si pak nenechte ujít krátký rozhovor s duchovním otcem seriálu Petrem Krejčím.

Přeji vám krásný podzim.

Richard Brabec,
ministr životního prostředí

Máte zájem o odebírání Zpravodaje? Napište na adresu: zpravodaj@mzp.cz

TŘI OTÁZKY PRO... REŽISÉRA FILMŮ O PŘÍRODĚ PETRA KREJČÍHO

V koprodukcí Orchis film, ČT a MŽP vznikl seriál Krajina domova, jehož druhá série vstoupila prostřednictvím televizních obrazovek do českých domácností na začátku září. Petr Krejčí je duchovním otcem, autorem i režisérem seriálu.

NEJVĚTŠÍ REZERVA V RETENCI VODY JE V SAMOTNÉ PŮDĚ

Zemědělská i lesní půda měla dřív daleko lepší schopnost udržet vodu, nyní ji ale hlavně kvůli erozi postupně ztrácí. Dneska je její zadržovací kapacita pouze na 60 procentech. Kdyby česká zemědělská půda byla schopná optimálně zadržovat vodu, bylo by jí asi devět miliard kubíků. Ale udrží jí sotva pět miliard kubíků.

ROZHOVOR BOŘIVOJ ŠARAPATKA

Rozhovor o naší půdě s předsedou České pedologické společnosti. „Pokud budeme srovnávat intenzitu eroze s jinými evropskými zeměmi, pak na tom nejsme dobře. Národ, který ničí půdu, ničí sám sebe.“

KAREL BEDNÁŘ PŮDU BUDEME NAPRAVOVAT DESÍTKY LET...

Mottem jihočeského Zemědělského družstva Pluhův Žďár je mít dobré a přátelské vztahy, kvalitní půdu a na ní produkovat kvalitní rostlinnou výrobu, která je nutná pro produkci kvalitních českých potravin.

KDYŽ SE TO VEZME KOLEM

MŽP úplně poprvé vyhlásilo výzvu na podporu zavádění systémů sdílení kol ve městech a přilehlých obcích. Bikesharing v Česku je konečně na vzestupu.

ANKETA CO SI ČEŠI MYSLÍ O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ?

Katedra environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně připravuje ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí výzkum postojů a chování české veřejnosti k životnímu prostředí.

JAKÝ BYL EKO FILM 2017

EKO FILM 2017 obrazem a pozvánka na první Osvěty Ekofilmu 2017

REŽISÉRA FILMŮ O PŘÍRODĚ PETRA KREJČÍHO

V koprodukcí Orchis film, České televize a Ministerstva životního prostředí vznikl seriál, jehož druhá série vstoupila prostřednictvím televizních obrazovek do českých domácností na začátku září a bude tomu tak po deset týdnů každý čtvrteční večer. Jde bezpochyby o dílo, které snese srovnání se slavnou produkcí dokumentárních filmů o přírodě z BBC. Proto jsme se rozhodli otce této myšlenky, autora i režiséra seriálu Krajinou domova Petra Krejčího, trochu vyptávat.

1 Petře, proč by se měl každý český divák alespoň jednou podívat na nějaký díl seriálu Krajinou domova II?

Možná netypicky skromně se nedomnívám, že by každý český divák měl vidět alespoň jeden díl Krajinou domova. To si vážně myslím netroufám. Ale těšilo by mě to. Protože si – už typicky neskromně – myslím, že pokud by viděl ten jeden díl, byl by zvědavý i na další. Rádi bychom, aby naši práci vidělo co nejvíce lidí. Hlavně českých. Naši krajinu totiž, obá-

vám se, nedokážeme stále docenit, uvědomit si, jak je výjimečná, pestrá, různorodá. Na jihu Evropy vás skoro všude obklopuje vápenec, na severu zase žula. Přitom od geologické pestrosti se odvíjí pestrost další – rostlinná, živočišná, ale i kulturní. S ohromným potěšením sleduji, jak se spousta lidí snaží něco změnit, napravit, jak se budují nové tůně, mokřady, přibývají pastviny. To mě naplňuje optimismem, zvláště když vidím, že snaha naši krajinu ozdravit má podporu také na Ministerstvu životního prostředí, a to dosti silnou. Po několikaletém přešlapování na

jednom místě se věci začaly hýbat. Vnímám to o to intenzivněji, že s MŽP spolupracujeme, takže to mám z první ruky. Ti lidé tam skutečně odvedli kus poctivé a užitečné práce, konečně má ochrana přírody a krajiny u nás nějakou vizi. Mám z toho radost. Chceme lidi povzbudit, ukázat jim, že bychom znovu mohli žít v té příslověčné „zahrádce“.

2 Jak jste se vlastně dostal k natáčení filmů o přírodě? Nebo jinak: proč to děláte?

Nic jsem nechtěl dělat víc než tohle, od dětství. Cesta k tomu byla velmi složitá a vedla všelijakými oklikami, ale nakonec dělám přesně to, co jsem si vysnil. To je velký kus životního štěstí, uvědomuju si to každý den.

Konkrétně u projektu Krajinou domova se k tomu přidává ještě pocit širší zodpovědnosti za to, jak se svojí krajinou zacházíme, jakým způsobem v ní hospodaříme. Ve víru dvacátého století jsme víceméně sami sobě zpřetrhali kořeny. My si je už skoro nepama-

tujeme, ale krajina ještě leckde ano. Tuhle paměť krajiny se snažím zachytit. Jednak proto, že krajiny s pamětí jsou ty nejkrásnější (nejen pro kameru), ale hlavně proto, že vnímám mimořádnou příležitost spousty chyb z dřívějška napravit. Nebo v nich alespoň nepokračovat dál. I proto je jedním z ústředních motivů celého seriálu voda. Když si jenom představím, kolik mokřadů, rašelinišť a pramenišť jsme vysušili, rozorali, zlikvidovali... Přitom jsme do té doby museli být, s přimhouřenýma očima, takovým skoro mokřadním národem! S vodníky na hlavatých vrbách, rusalkami tančícími na nivních loukách, bludíčkami z bažin... Chtěl bych nějak přispět k tomu, abychom si na své kořeny rozvzpomněli.

3 Máte nějaký silný zážitek nebo nezapomenutelnou historku z natáčení další série Krajinou domova?

Těch je mnoho. Když se pohybujete krajinou ve všech ročních obdobích, každém denním světle, v těch nejzachovalejších koutech naší přírody, tak nutně prožíváte spoustu kouzelných chvil. Někdy je to setkání s pozoruhodnou kytkou nebo zvířetem, jindy nějaké speciální chvilkové nasvícení krajiny. Občas máte pocit, že jste právě zahlídl trpaslíka nebo nějakou temnou bytost ve skalách. Ty nejsilnější zážitky jsou ve formě pocitu, jsou niterné, jde o prožitky nebo určitou chvilkovou míru pochopení toho, co člověka obklopuje. I to je důvod, proč natáčím o krajině – pokouším se tyhle prožitky sdílet. Ne je definovat, ale zprostředkovat, zachytit, vyjádřit obrazem a slovem. A hudbou.

Ochrana a péče o zemědělskou a lesní půdu se čím dál více dostává do popředí veřejného zájmu. Důvodů je několik. Je to vytrácení se schopnosti zadržet vodu v krajině a s tím související problémy způsobené změnou klimatu – stále výraznější projevy povodní a sucha.

NEJVĚTŠÍ REZERVA V RETENCI VODY JE V SAMOTNÉ PŮDĚ

Vláda nedávno schválila Národní akční plán adaptace na změnu klimatu, který následně doplnila státní Koncepce ochrany před suchem vytvořená společně Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem zemědělství.

„Za MŽP navrhujeme a podporujeme především opatření v oblasti retence vody v krajině, což se týká zejména českých zemědělců i vlastníků lesů, přičemž prospěšná opatření prosazujeme i ve městech a obcích, kam například míří i náš nový dotační program Dešťovka. Ten dnes existuje

jak pro domácnosti, tak i pro školy, školky, úřady a veřejný sektor,“ shrnuje přístup úřadu ministr životního prostředí Richard Brabec.

V roce 2015 Sněmovna přijala novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu z dílny MŽP. Novelizace zákona výrazně posílila ochranu zemědělské půdy před jejím znečišťováním i před erozí, lépe definuje kvalitu půdy a její ochranu, a navíc posiluje kompetence kontrolních orgánů. S ohledem na praxi posledních let zpřesňuje podmínky

pro nakládání se zemědělskou půdou. Umožňuje správním úřadům lépe chránit kvalitu půdy prostřednictvím zásad plošné ochrany zemědělského půdního fondu. Novela upřednostňuje zastavování zemědělské půdy na plochách s méně kvalitní půdou. Z povolovacího procesu vypouští úřady pověřených obcí, což zrychlí procesy státní správy a sníží administrativu. Nově zavedla působnost České inspekce životního prostředí jako kontrolního orgánu v případě znečišťování půdy. Novela zákona také nově zakazuje vynětí zemědělské půdy té nejvyšší kvality ze ZPF, pokud nebude převažovat na vynětí jiný veřejný zájem. Ministerstvo životního prostředí nyní spolu s Ministerstvem zemědělství připravuje vyhlášky, které umožní naplnění zákona, tedy i lepší ochranu zemědělské půdy v Česku v příštích letech.

NA TAHU JSOU ZEMĚDĚLCI

Podle aktuálních výzkumů se oproti stavu před rokem 1950 snížila retenční kapacita půdy v České republice přibližně o 40 procent. Vodní erozí je ohroženo téměř 60 procent půdy a větrnou dalších 14 procent z celkové půdní výměry ČR.

„Většina zemědělských půd trpí nedostatkem organické hmoty, má nevyhovující strukturu a v řadě případů dochází k poklesu pH,“ poukazuje na současný stav půdy v ČR ministr Brabec.

Častou příčinou současného stavu je, že stávající osevnický postup s velkým zastoupením kukuřice a malým přísunem organických

hnojiv do půdy vede k erozi a utužování půdy. Leckde to již začíná být citelným problémem, zejména tam, kde se zemědělci zabývají jen rostlinnou výrobou a například slámu dále prodávají.

„V těchto případech bude kvalita půdy i nadále klesat. Samozřejmě jsou ale i zemědělské podniky, které se o půdu starají velice dobře. Stále však platí, že vlastníci pozemků by si měli ohlídat, aby se organická hmota do půdy vracela,“ dodává ministr Brabec.

MNOHO CHYB

Podle ministra životního prostředí Richarda Brabce Česká republika v minulosti udělala v péči o krajinu i půdu mnoho chyb. Například řešila pouze povodně, ale nijak se nepřipravila na epizody dlouhodobého sucha, kdy je schopnost půdy a krajiny zadržet vodu klíčová.

„Zemědělská i lesní půda měla dříve daleko lepší schopnost udržet vodu, nyní ji ale hlavně kvůli erozi postupně ztrácí. Dneska je její zadržovací kapacita pouze na 60 procentech. Kdyby česká zemědělská půda byla schopná optimálně zadržovat vodu, bylo by jí asi devět miliard kubíků. Ale udrží jí sotva pět miliard kubíků. Ten obrovský deficit představuje několiknásobek objemu vody, který udrží Vltavská kaskáda,“ vysvětluje ministr Brabec.

Nová státní Koncepce ochrany před suchem podle něj staví svůj „boj“ za vyšší půdní vláhu na čtyřech základních pilířích: na posílení vodních zdrojů,

zodpovědném hospodaření s vodou, ale i s krajinou a půdou.

MINISTR BRABEC:

S financováním ochrany před suchem nám v následujících letech pomůže zejména podpora z evropských fondů. Na projekty zaměřené na boj proti suchu jsme z evropských zdrojů vyčlenili zhruba 13,5 mld. Kč. Část už jsme vyčerpali, takže do r. 2020 máme připraveno ještě přes 6,5 miliardy korun. Z národních zdrojů pak máme k dispozici jen na letošní rok dalších 240 mil. Kč na program Dešťovka a v našem rozpočtu budeme hledat i další prostředky, takže toto číslo není konečné. Prostřednictvím OPŽP či národních programů, jako jsou Program péče o krajinu, Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny nebo Národní program Životní prostředí, podporujeme pestrou paletu různých opatření, jako je vytváření a obnova tůň, mokřadů a malých vodních nádrží, krajinných prvků, travních pásů či průlehů na zpomalení odtoku vody. Dotace jdou dále na zlepšování vodohospodářské infrastruktury, na projekty k rozšiřování vodovodních sítí, rekonstrukci zdrojů pitné vody, včetně zkapacitnění úpraven vod, propojování vodárenských soustav pro zajištění kvalitní pitné vody pro občany a jiné.

BOŘIVOJ ŠARAPATKA:

NÁROD, KTERÝ NIČÍ PŮDU, NIČÍ SÁM SEBE

Podle posledních zpráv je u nás 14 procent půdního fondu zničeno erozí, ohroženo je podle některých údajů až 60 procent. Které číslo si z těchto dvou vybrat jako výchozí?

Podle výzkumných zpráv a monitoringu erozních procesů je vodní erozí ohrožena více než polovina našeho zemědělského půdního fondu a značné plochy jsou degradací poškozeny. Touto degradací jsou negativně ovlivněny jak vlastnosti půdy, tak její produkční i mimoprodukční funkce, které mohou souviset například i se zadržováním vody v krajině. To je problém, který je nyní v souvislosti se suchem v centru pozornosti. Z uvedeného je potřeba vycházet při plánování opatření na ochranu půdy.

Co si má člověk představit pod termínem „zničeno erozí“?

S termínem zničená půda a s vyčíslením jejího rozsahu bych byl opatrnější. Tento termín je nutné přesněji definovat. Jedná se o změnu jednoho půdního typu na jiný, s podstatně nižší produkční schopností? Nebo budeme tento termín používat při snížení mocnosti povrchového horizontu a úbytku

„Pokud budeme srovnávat intenzitu eroze s jinými evropskými zeměmi, pak na tom nejsme dobře, a to zejména v důsledku změn v naší krajině v poválečném období souvisejících s vytvářením velkých bloků orné půdy během kolektivizace zemědělství,“ říká předseda České pedologické společnosti Bořivoj Šarapatka.

organické hmoty? Nejedná se o určitý stupeň poškození? V každém případě není situace s naší půdou dobrá. Pokud budeme srovnávat intenzitu eroze s jinými evropskými zeměmi, pak na tom nejsme dobře, a to zejména v důsledku změn v naší krajině v poválečném období souvisejících s vytvářením velkých bloků orné půdy během kolektivizace zemědělství.

prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, CSc., je předsedou České pedologické společnosti, která se jako platforma odborníků přímo účastní připomínkového řízení připravované protierozní vyhlášky, a se zástupci ministerstev konzultuje své názory.

Jaké jsou další příčiny současného znehodnocování půdy? Jak dlouho bude trvat náprava?

Znehodnocování kvality půdy může probíhat řadou degradačních procesů. Vedle vodní eroze, která je celosvětově nejzávažnějším degradačním faktorem, je půda v České republice znehodnocována i erozí větrnou, a to zejména na jižní Moravě a v pruhu od východních Čech směrem severozápadním. Značná část půd je poškožována utužením těžkou zemědělskou technikou, problémem je ztráta organické hmoty, okyselování půd či jejich kontaminace. Některé tyto negativní procesy probíhají současně a souvisejí spolu. Například u utužených půd se zvyšuje povrchový odtok a tím i eroze půdy. Rychlost těchto procesů a náprava následků nejsou časově v rovnováze. Po přívalovém dešti a erozních procesech bývá přesunuta vrstva půdy, která se tvoří stovky let. Náprava je pak obtížná a je otázkou, jsme-li i v dlouhodobém horizontu vůbec schopni obnovit její původní kvalitu. ►

„Zábory, kterých jsme svědky v současné době, jsou dlouhodobě neudržitelné. Uvědomme si, že každý den v České republice ztrácíme zhruba 15 hektarů zemědělské půdy, ročně je to kolem 5000 hektarů.“

„Za posledních 25 let u nás poklesly stavy skotu o zhruba 60 % a s tím souvisí i omezení ploch víceletých pícein.“

PROBLÉM JE V NÁJEMCÍCH

Za stav půdy v ČR nesou největší díl odpovědnosti vlastníci zemědělských, ale i lesních pozemků. Jak hodnotíte jejich přístup k péči o půdu z hlediska toho, co se na jejich pozemcích děje?

Odpovědnost za stav naší půdy bych nesvaloval jen na její vlastníky. Musíme si uvědomit, kdo na ní hospodáří. Většinou to nejsou vlastníci, ale uživatelé, tedy nájemci. To souvisí s poválečným vývojem zemědělství a s vytvářením velkých bloků orné půdy, které jsou erozně více ohrožené než původní, nescelené pozemky. Ke změnám došlo i ve struktuře zemědělství, snížením stavů hospodářských zvířat, pozměněná je struktura pěstovaných plodin atd. Pokud se postavím na stranu vlastníků pozemků, tak pro ně není jednoduché hlídat si kvalitu půdy. Vždyť mnohdy žijí úplně v jiných regionech a jejich půda je někde uprostřed velkého obhospodařovaného celku. Tím je nechci zbavit zodpovědnosti, ale ochrana půdy by měla být prioritou nás všech, vlastníků, uživatelů, řídící a politické sféry při nastavení pravidel hospodaření a ochrany půdy, ale i široké veřejnosti, která je mnohdy svědkem naneseného bahna na návsích obcí či na komunikacích. Ostatně i povodně s půdou, její kvalitou a retenční schopností krajiny souvisí. Jsme na ní přece existenčně závislí, tak podle toho jednejme.

Někteří ze zemědělců hovoří o tom, že pro lepší péči o půdu je zapotřebí obnovení živočišné výroby, která si vynutí změnu osevních postupů. Jaký je váš názor, je to tak „jednoduché“?

Péče o půdu je komplexem různých opatření a mezi nimi hraje významnou roli živočišná produkce a s tím související osevní postupy. Za posledních 25 let však u nás poklesly stavy skotu o zhruba 60 % a s tím souvisí i omezení ploch víceletých pícein. To má významný vliv na dodávku organické hmoty do půdy a při jejím nedostatku jsou ovlivněny fyzikální, chemické i biologické vlastnosti půdy. Půda je náchylnější k erozi, negativně jsou ovlivňovány retenční schopnosti půdy a krajiny.

Jaký je váš názor na rozmach bioplynových stanic, v nichž končí mnoho organické hmoty?

To souvisí s předcházející otázkou. Při omezení živočišné produkce se naše zemědělství více orientuje na tržní plodiny a plodiny pro energetické účely. Z těchto typů osevních postupů se dostává méně organické hmoty do půdy. Navíc také pěstujeme více plodin, které půdu chrání nedostatečně. Stačí zajet například na jižní Moravu a podívat se, jaké výměry kukuřice pro následnou výrobu bioplynu jsou na erozí ohrožených svazích.

LESNÍ HOSPODÁŘI

Kde vidíte největší nedostatky přístupu lesních hospodářů k péči o půdu?

Lesní půdy jsou samostatnou a rovněž rozsáhlou problematikou. Když jsme v předcházejících otázkách narazili na organickou hmotu, pak i v lesních půdách, obdobně jako v zemědělských, je důležité zajistit dostatečnou recyklaci mrtvé organické hmoty a limitovat objem odnášené hmoty z hospodářských lesů na udržitelnou úroveň, a to podle typu lesního porostu. I na lesních půdách dochází v důsledku způsobu hospodaření k jejich degradaci. Příčinou eroze lesních půd je holosečné hospodaření a využívání těžké mechanizace při těžbě a přibližování dříví. Dalším problémem je okyselování lesních půd a jejich ochuzování o živiny. Na druhé straně bývají lesní půdy ovlivněny zvýšeným vstupem dusíku ze znečištěného ovzduší.

Jaký je váš názor na zastavování půdy například velkými sklady v okolí lidských sídel? Co si myslíte o tom, že zpravidla stojí na velmi úrodných půdách?

Zábory, kterých jsme svědky v současné době, jsou dlouhodobě neudržitelné. Uvědomme si, že každý den v České republice ztrácíme zhruba 15 hektarů zemědělské půdy, ročně je to kolem 5000 hektarů. Je to problém

Ukázka rýhové až výmolové eroze v kukuřičném poli

celého rozvinutého světa a je nutné ho řešit například větším využíváním brownfieldů. V Německu po jedné z analýz zjistili, že při stávajícím tempu záborů budou mít využitelnou zemědělskou půdu na zhruba tři nebo čtyři století. A to je nutné urychleně řešit. U nás situace není z historického hlediska o mnoho lepší. Stačí se podívat na statistiky, kolik jsme ztratili půdy třeba od doby první republiky. Navíc ztrácíme hlavně půdu na rovinách, kde výstavba je snazší a půda je zde kvalitnější. Tento trend je nutné změnit a pozitivní roli v tom může hrát dobře nastavený zákon.

PROTIEROZNÍ VYHLÁŠKA

Jak hodnotíte současný přístup Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství k nastavování podmínek pro lepší péči o půdu?

Pokud máte na mysli vyhlášku na ochranu zemědělské půdy před erozí, tak ta je v současné době připravována resortem životního prostředí ve spolupráci s re-

sortem zemědělství. Je dána jednak požadavkem zákona na ochranu zemědělské půdy a jednak je vynucena stavem půdy v důsledku erozních procesů. Věříme, že vznikne materiál, který pomůže zbrzdit nepříznivý trend degradace našich půd.

Co považujete za nejvýznamnější zprávu z hlediska současného stavu půdy v ČR?

Měli bychom si všichni uvědomit, že s půdou se setkáváme každodenně, že nás nejen živí, ale má řadu dalších funkcí, a že stále platí známý citát z 30. let 20. století: „Národ, který ničí půdu, ničí sám sebe.“ Podle toho bychom se k ní měli chovat.

KAREL BEDNÁŘ

PŮDU BUDEME NAPRAVOVAT DESÍTKY LET...

Mottem jihočeského Zemědělského družstva Pluhův Žďár je mít dobré a přátelské vztahy, kvalitní půdu a na ní produkovat kvalitní rostlinnou výrobu, která je nutná pro produkci kvalitních českých potravin.

„Neříkejme, že jsou české potraviny horší než ty dovezené; naopak jsou vždy minimálně srovnatelné, mnohdy i lepší. Važme si českého zemědělce,“ říká předseda družstva Karel Bednář, který je ve funkci 26 let. Přesto, nebo možná právě proto, vyjadřuje i vážné obavy o kvalitu zemědělské půdy v ČR.

Jak hodnotíte současnou kondici zemědělské půdy v ČR?

U nás se za těch 40 let socialismu přetrhl vztah k půdě jak u zemědělců, tak u vlastníků. My jako zemědělci bychom si půdy měli vážit, což značí mít i velice korektní vztahy s vlastníky půdy. Ale bohužel na zemědělském trhu jsou subjekty, kterým je jedno, co se na půdě děje, hlavně že z ní tečou dotace.

Dotace jsou klíčové i ve vztahu k půdě?

Zemědělství v ČR je závislé na dotacích, u kterých jde o to, jak jsou nastaveny. A pokud by tady byl nastaven model, že dotace dostanete za to, že něco kvalitního a v přiměřené míře vyprodukujete, mohlo by to vypadat jinak... Tady se dávaly dotace na ekosady – to jste někde zasadil pár slivoní, a dostával jste velké peníze, ať jste něco vyprodukoval nebo ne. Vždyť to není normální. A právě kvůli takovým věcem tu dnes máme zpřetrhaný vztah k půdě a špatné zacházení s půdou. Je důležité si to uvědomit,

protože všechno ostatní vždy můžete nějak napravit, ale půdu budete napravovat desítky let. A například já jsem přesvědčen o tom, že před sebou máme 30 až 50 let zásadní nápravy kvality půdy.

Myslíte si, že si to společnost uvědomuje?

Ano, protože kvalita půdy velice souvisí s rychlými srážkami. A když vám to „vypláchne“ barák, tak si to uvědomíte také. Samozřejmě, že první, kdo za to bude moci, bude zemědělec, nejbližší hospodář, ale na druhé straně už bez ironie dodávám,

že i ten zemědělec se chová podle toho, jaké noty mu diktuje stát. A jsme opět u dotací. Ani zemědělec nemůže produkovat něco, co se neprodá, co se mu nevyplatí produkovat. Všichni jedeme podle nějaké zemědělské politiky a jsme závislí na tom, do čeho dá stát dotace.

Co to značí v praxi ve vztahu ke kvalitě půdy?

Třeba to, že se dneska u nás pěstuje tolik obilovin, řepky a ve finále pak kukuřice, která se pěstuje zhruba stejně jako za

socialismu, jen s tím rozdílem, že zatímco dříve šla ke zkrmení kravám, dnes jde do bioplynky. V případě řepky pak máme štěstí, že je to více využívaná plodina. Je z ní kvalitní olej, lepší než olivový, a všechny její výlisky a zbytky pak zkrmíme. Nemusí se sem vozit sójové šroty, sója, z Jižní Ameriky, což považuji za jednoznačně pozitivní. Na druhou stranu to je výsledek toho, co stáť po zemědělci poptává.

Je to dlouhodobě ve vztahu ke kvalitě půdy udržitelné?

Já doufám a přeji si, aby stáť změnil dotační pravidla tak, aby se změnil vztah k půdě, a k tomu potřebujeme jednoznačně živočišnou výrobu. Potřebujeme k tomu chov dojníc s produkcí mléka, čímž nemyslím pastvu, protože když jste na pastvě, tak ta lejna neposbíráte a neuděláte z toho kejdu, kdežto když vyhrnete ze stáje hnůj, máte kejdu. Máte zde způsob, jak

Foto: archiv

dostat uhlík zpět do země, pokud to tedy nedáte do bioplynové stanice. Ale tím péče o půdu nekončí, protože když máte krávy na mléko, nejenže využijete louky, ale pěstujete i víceleté plodiny, jako je jetel, vojtěška, tedy stručně řečeno uplatňujete takový osevní postup, který zabrání tomu, aby přívalové srážky spláchly půdu do vsi. Navíc víceleté pícniny jako jetel a vojtěška zkvalitňují půdu už jen tím, že vážou dusík a mají hluboký kořenový systém.

A dočkáme se toho?

Já pevně věřím, že se jednou myšlení v Česku změní, a ono se už pomalu mění, a že se řekne, že tady v Česku nemůžeme zemědělství dělat bez živočišné výroby. Ale když se nezmění, tak je dobré vědět, že pak nebudeme dělat už žádné zemědělství.

KDYŽ SE TO VEZME KOLEM

Minulý měsíc proběhl již 16. ročník Evropského týdne mobility. Tentokrát se do něj zapojilo minimálně 25 měst po celé České republice. ETM vzbuzuje zájem široké veřejnosti o udržitelnou mobilitu především díky nejruznějším místním akcím na podporu využívání veřejné dopravy, budování cyklostezek a zkvalitnění pěších zón. V mnoha městech se do oficiálního programu ETM zařadila už tradiční pouliční akce Zažít město jinak.

Evropský týden mobility je každoroční kampaň Evropské komise na téma udržitelné dopravy ve městech. V České republice jej zajišťuje Ministerstvo životního prostředí. To spolu se Státním fondem životního prostředí ČR vyhlásilo zcela první dotační výzvu na podporu čisté mobility prostřednictvím sdílení jízdních kol ve městech. Na takzvaný bikesharing je určeno 20 milionů korun. O ně si mohou žádat města, dopravní podniky i soukromé firmy až do ledna 2018.

„Jízdní kola mají široké využití a stejně jako v evropských městech také potenciál stát se standardní součástí dopravní infrastruktury. Služby bikesharingu fungují mnohde jako doplňkové řešení dopravní obslužnosti, zejména v centrech měst. Bikesharing má nespornou výhodu v ekologičnosti i pozitivním dopadu na zdraví lidí a snížení počtu aut v ulicích. Nový program jsme vytvořili na četnou poptávku radnic. Zájem o vybudování nebo

► pokračování na str. 16

UKRADENÁ NOVINKA

Kola městského typu jednotné barvy byla volně k dispozici ve veřejném prostoru. Systém se potýkal s krádežemi a vandalismem.

- 1965 Amsterdam v Nizozemsku, Bílá kola (Witte fiets)
- 1974 La Rochelle ve Francii, Žlutá kola (Vélos Jaunes)
- 1993 Cambridge v Anglii, Zelená kola (Green Bikes)

Z HISTORIE

První systém, který by se dal označit jako bikesharingový, byl spuštěn v červenci v roce 1965 v Amsterdamu. Místní organizace Provos spustila svůj plán půjčování kol zcela bez poplatků za půjčení. Padesát kol rozmístili po městě k volnému použití. Tato kola nabarvili na bílo, aby byla rozeznatelná od ostatních kol. Díky tomu se první generace bikesharingu také někdy nazývá jako „bílá kola“. Kola byla nezamčená a půjčit si je mohl kdokoli.

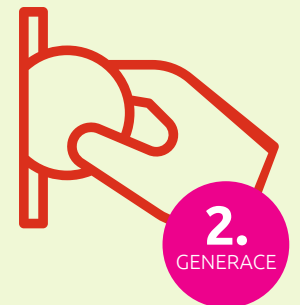
Takovýto systém bohužel vydržel pouze několik dní, během kterých byla kola ukradena anebo zdemolována. Tato první generace kol je tedy typická tím, že kola byla nabarvena stejným odstínem a byla zapůjčována zcela zdarma. Podobný systém vznikl i v La Rochelle ve Francii v roce 1974, kde byla kola nabarvena na žlutou barvu, nebo systém, který vznikl v roce 1993 v Cambridge v Anglii, kde byla kola nabarvena zeleně.

Zdroj: <http://www.bikesharing.cz/homepage.html>

KOLA NA MINCE

Speciálně do městského prostředí byla navržena kola se zvýšenou odolností, která měla i reklamní plochy. Půjčovala se obdobně třeba jako nákupní vozíky na mince. Provozovala se pouze ve vyhrazené části města pod hrozbou pokuty policie. Přesto systém trpěl krádežemi a vandalismem.

- 1995 Kodaň v Dánsku (Bycyklen)
- 1996 Sandnes v Norsku (Bycykler)
- 2000 Helsinky ve Finsku (Citybikes)
- 2005 Arhus v Dánsku (Bycykel)

AUTOMATIZOVANÉ SYSTÉMY

Kolo je k dispozici po identifikaci elektronickou kartou ve stanici, kolo má čip.

- 1996 Portsmouth v Anglii (Bikeabout), pilotní projekt univerzitní půjčovny kol na magnetické karty, ukončen 1998
- 1998 Rennes ve Francii (Vélo à la carte), provozovaný reklamní společností Clear Channel France
- 2005 Lyon ve Francii (Vélo'v), provozovaný reklamní společností JCDecaux

GPS, INTERNET A MOBILNÍ TELEFON

Stáhnete si aplikaci do mobilu a kola jsou vám k dispozici. Kolo má palubní počítač a GPS a GSM komunikátor dobíjí z dynamu. Stanice má také GSM a solární zdroj energie, nevyžaduje složité napojení na elektrickou síť.

BIKESHARING V ČR

Půjčovny již fungují v Praze, Brně, Českých Budějovicích a několika dalších městech, provozují je zpravidla soukromé firmy. Praha hodlá v blízké době zřídit i vlastní službu bikesharingu. Zájem projevily také Pardubice či Ostrava.

Zatím v České republice tuto službu zavedli tři provozovatelé bikesharingových systémů, každý provozovatel má rozdílný systém fungování a je zaměřený na jinou cílovou skupinu. České dráhy provozují ČD Bike pro (cyklo) turisty, HOMEPORT provozuje systém v pražském Karlíně jako ukázkou svých provozů ve světě. Rekola se zaměřuje na komunitní sdílení kol v několika městech. Na český trh podle posledních informací právě vstupuje i čínská společnost OFO.

Zdroj: <http://www.bikesharing.cz/homepage.html>

pokračování ze str. 14

rozšíření systémů bikesharingu evidujeme např. v Českých Budějovicích, Pardubicích nebo v Ostravě, ale i v dalších městech. Symbolicky jsme ho navíc vyhlásili v Evropském týdnu mobility, který probíhá v celé Evropě, vysvětluje ministr Brabec.

Systém sdílených jízdních kol slouží k zapůjčení kol ke krátkým cestám a ve světě je na vzestupu. Využívají ho jak místní obyvatelé měst, kterým kolo zkrátí trasu na určitém úseku cesty do práce, tak turisté navštěvující pamětihodnosti a využívající kola delší dobu. Moderní městské půjčovny kol fungují tak, že si kolo vyzvednete cestou, tedy na předem určeném místě, a na jiném ho zase zaparkujete. Službu si můžete zaplatit jednorázově nebo výhodněji předplatit. Pokud se s jízdou vejdete do 15minutové jízdy, můžete třeba v Praze jezdit i zdarma.

MŽP je přesvědčeno, že rozmach jízdních kol ve městech bude pro občany znamenat lepší kvalitu ovzduší, ale i pohodlnější cestování, hlavně na krátké vzdálenosti. Vedle pozitivních zdravotních dopadů očekáváme i zvolnění dopravy ve městech. Ministr Brabec k tomu dodává: „Až čtvrtina znečištění ovzduší v České republice pochází totiž právě z dopravy, ve velkých městech a aglomeracích je to dokonce až 50 procent. Navíc od roku 2000 zaznamenáváme strmý nárůst automobilové dopravy, což smogovou situaci, zvláště v zimních obdobích, ještě zhoršuje.“

Z dotace MŽP a SFŽP ČR na bikesharing lze spolufinancovat komplexní projekty na zavedení či rozšíření bikesharingového systému na území statutárních měst a případně i přilehlých obcí. Podpora se vztahuje na klasická jízdní kola.

O dotaci ve výši 250 tisíc až pět milionů korun, maximálně však do 85 % způsobilých výdajů, se mohou ucházet jak statutární města, tak dopravní podniky a příspěvkové organizace s většinovým podílem města. Dotace je ale určena také firmám, spolkům či neziskovým organizacím, které již mají zkušenost s provozováním bikesharingu u nás či v zahraničí. Dotované projekty pak musí žadatelé realizovat do 20. prosince 2020.

Žádosti o dotace na bikesharing přijímá Státní fond životního prostředí ČR písemnou formou nebo elektronicky přes datovou schránku, a to do 31. ledna 2018.

**JAK ZÍSKAT
DOTACI NA
BIKESHARING**

CO SI ČEŠI MYSLÍ O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ?

Výsledky publikace byly výzkumným týmem poprvé představeny na filmovém festivalu Ekofilm, který spolupořádalo Ministerstvo životního prostředí ve dnech 5. až 7. 10. v Brně. Brožura s výsledky v tištěné podobě bude brzy následovat a kompletní výsledky budou pak dostupné i na www stránkách MŽP.

Cena prezidenta festivalu
Ladislava Mika:
Palčivé téma,
Itálie, 2017,
režie Luca Bonaccorsi

VÍTĚZNÍ REŽISÉŘI LUCA
BONACCORSI A ERIK BALÁŽ
SI DO BRNA PŘIJELI PŘEVZÍT
CENU OSOBNĚ.

Hlavní cena ministra
životního prostředí:
**Megeti – ztracená
vlčice,**
Německo, 2017,
režie Yann
Sochaczewski

FESTIVAL ZAHÁJIL
KONCERT SKUPINY
N.O.H.A.

JAKÝ BYL EKO FILM 2017

Jdi na vzduch! Takový byl slogan letošního, 43. ročníku mezinárodního filmového festivalu EKO FILM, který v Brně od 5. do 7. října pořádalo Ministerstvo životního prostředí. Téměř 5000 návštěvníků, 2500 přihlášených filmů, 25 soutěžních filmů, pět vítězů, pět festivalových míst, desítky akcí a jeden slavnostní večer. Během tří dnů představil festival filmy o životním prostředí z patnácti zemí světa, nabídl diskuse s českými i světovými odborníky, fotografy, umělci i zástupci veřejné správy nebo elektroautomobilového průmyslu.

Kategorie Krásy přírody:
Nesmrtelný les,
Slovensko, 2017,
režie Erik Baláž

SRDCEM FESTIVALU BYL
EKODÓM NA BRNĚNSKÉM
NÁMĚSTÍ SVOBODY.

Kategorie České, slovenské
a středoevropské filmy:
**Malí superhrdinové
přírody,**
Německo, 2016,
režie Björn Platz

Kategorie Krátké
filmy:
Konec sněhu,
USA, 2016,
režie Morgan Heim

AOPK UKÁZALA
ŠKOLÁKŮM
I ŽIVÉHO HADA.

SLAVNOSTNÍ VEČER
MODEROVALI VLADIMÍR KOŘEN
A PREZIDENT FESTIVALU
LADISLAV MIKO. CENU MINISTRA
PŘEDÁVAL NÁMĚSTEK VLADIMÍR
FRANTIŠEK MANA.

EKO FILM **#EKO FILM**
43RD INTERNATIONAL
ENVIRONMENTAL FILM FESTIVAL **#JDINAVZDUCH**
5.–7. 10. 2017, BRNO

Zveme vás na
OZVĚNY EKO FILMU
aneb minifestival vybraných snímků
z letošního ročníku Ekofilmu
od 31. 10. do 2. 11.
v prostorách Fakulty sociálních studií
Masarykovy univerzity v Brně

K tématům filmů následuje vždy debata s hosty.

Více info k Ozvěnám Ekofilmu v dalších městech
najdete průběžně v kalendáři akcí na www.mzp.cz.